

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Intellectu & Scientia Dei, ejusque Objecto. Item de
voluntate & volitione Dei, ejusque Objecto

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. I. Idem est objectum voluntatis, quod intellectûs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73680](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73680)

SECTIO SECUNDA.

DE OBIECTIO VOLUNTATIS DIVINÆ.

Voluntas est potentia tam universalis, quam intellectus, & utraque in Deo est infinita: ergo quemadmodum intellectus divinus veratur circa quodcumque intelligibile, ut patet ex dictis Disp. præced. ita & voluntas circa quodcumque possibile: sed nihil est intelligibile, quod non sit volubile, vel positivè, vel negativè seu permissivè, ut patebit ex dicendis: igitur, & erit

CONCLUSIO I.

Idem est objectum voluntatis, quod intellectus.

Primò objectum intellectus divini aliud increatum, quod est essentia divina; aliud creatum, ut sunt creaturæ possibiles, & actuales. Ergo similiter objectum voluntatis divina aliud increatum, quod est essentia divina; aliud creatum, ut sunt creaturæ possibiles, & actuales. Et sicut essentia divina est objectum primum intellectus divini, quidni etiam voluntatis divinae? Noli dubitare. Verùm enimverò, eum objectum primum triplex sit, unum primum primitate perfectionis seu dignitatis, alterum primum primitate virtutis, & tertium primum primitate naturæ; tametsi satis constet, essentiam divinam esse objectum primum primitate dignitatis, & cuiusdam naturalis præsuppositionis: nam sicut his modis (nempe secundum dignitatem, & naturalem præsuppositionem) est prima in ratione entis, adeoque etiam in ratione veri & intelligibilis; ita pariter in ratione boni & appetibilis.

Tametsi, inquam, hoc certum sit; nihilominus dubitatur, & non absque fundamento, utrum sit objectum primum primitate virtutis; quæ primitas in eo consistit, quod essentia divina ita sit sibi ipsi ratio terminandi seu movendi voluntatem, ut etiam sit ratio, cur omnia alia, quæ sub voluntatem cadere possunt, terminent voluntatem. Equidem id non competere creaturis, certum est: quia sicut ab illis (inquit Smif. tract. 3. disp. 3. quæst. 2. num. 14.) non potest Deus sumere rationem sciendi, ita nec volendi rationem ab illis capere potest, propter omnimodam ab ente creato independentiam, uti in cæteris perfectionibus, ita in actu intelligendi, & volendi.

Tomus I.

Deinde; ob eandem rationem cum proportionem applicatam nec divinæ proprietates absolutæ, aut relativæ possunt esse voluntatis divinæ objectum primum primitate virtutis: quia divina essentia, ut est naturâ prior attributis, & relationibus divinis, in omni sua perfectione est indepens ab illis, & potius est radix & ratio fundamentalis proprietatum: ergo ab illis non potest accipere vim terminandi divinam voluntatem, seu non possunt illæ proprietates esse ratio, ob quam essentia sit volita à Deo.

Quæ ratio non solum concludit de aliis proprietatibus divinis; sed etiam de bonitate divina, quatenus dicit proprietatem essentia superadditam. Imò in nullo ente transeens passio bonitatis est ratio, ob quam ens sit appetibile; sed ratio illa est essentialis perfectio cuiusque entis, quam rationem consequitur proprietas appetibilitatis: unde nec in Deo proprietas bonitatis est ratio movens divinam voluntatem ad appetitum divinæ essentia. Præter hæc autem; nempe, præter creaturas, & ipsas Dei proprietates, nihil restat, in quo divinæ voluntatis objectum primum primitate virtutis, constitui queat, quàm in divina essentia ut sic, seu absolute spectata. Hucusque Theod.

Interim non desunt rationes dubitandi pro parte negativa. Est enim satis appareat, essentiam divinam, sic spectatam, sibi ipsi esse rationem terminandi divinam voluntatem; attamen, qualiter sit ratio volendi cætera, quis nobis edisseret? An fortè sub ratione finis? Testatur quippe Script. Proverb. 16. v. 4. *Universa propter semetipsum operatus est Dominus.*

Equidem sic non esset ratio volendi proprietates divinas, ut formaliter ab essentia distinctas; quia nihil habet causam finalem, quod non habet causam efficientem, ut docet Scot. 1. dist. 1. quæst. 5. §. *Ad argumenta numero 6. ibi: Respectu nullius est causa finalis aliqua, nisi respectu cuius est causa efficiens; quia causalitas causa finalis, est movere efficiens ad agendum.* Divinarum autem proprietatum nulla est causa efficiens, sed absque omni causalitate & efficientia per essentiam comitantur naturam seu quidditatem divinam. Et idem argumentum fieri potest de creaturis in esse possibili, seu essentia spectatis: quia esse essentia, & possibile earum nullam efficientem causam habet; ergo nec causam finalem. Antecedens probatur; quia tam est necessè hominem esse animal rationale, esseque possibile hominem esse, quàm est necessè,

4. Neque proprietas divinæ.

Probatur.

5. Probatio concludit etiam de ipsa bonitate divina.

6. An essentia divina sit ratio volendi cætera sub ratione finis.

7. Arguitur, quod non solum respectu divinorum.

8. creaturæ in esse possibili.

Deum esse Deum, ac Deum per essentiam esse; nec unius magis, quam alterius ratio & causa reddi potest.

8. Confirmatur: tum, quia oppositum utriusque æquè continet implicationem in adjecto; nempe, quia hominem non esse animal rationale, est, non esse hominem; sicut Deum non esse Deum, nec ens necesse esse, est, non esse Deum: tum; quia prius ratione est, rem esse possibilem, quam Deum posse illam facere: ergo sicut nulla est causa efficiens, cur Deus possit hoc facere; ita nulla est causa efficiens, cur rem possibile sit esse. Ut ut sit de veritate hujus argumenti, de quo alibi tractavimus, inconcussa veritas est: *Universa propter semetipsum operatus est Dominus.* Et quod dicitur Apocal. 1. y. 8. *Ego sum & & ω. Principium, & finis*, eodem communiter accommodatur. Sed quomodo propter semetipsum operatus est?

Deum esse finem operum Dei, probatur ex Scriptis.

9. Supponendum (inquit Smising, sup. numer. 20.) proprietates divinas, & creaturas in esse essentiae, non esse volitas propter Deum, tamquam media propter finem: quia medium debet esse realiter distinctum à fine, & tale, quod actione efficientis fiat, vel applicetur ad consequendum finem: at divinarum proprietates realiter non distinguuntur à Deo, & esse possibile creaturarum non est aliquid esse verum & simpliciter extra potentiam Dei, sed est solum non repugnantia ad esse; & tam divinarum proprietates, quam creaturæ in esse essentiae non fiunt actione efficientis, nec per ejus actionem applicantur ad consequendum finem: ergo nec divinarum proprietates, nec creaturæ in esse essentiae sunt volitæ à Deo, tamquam media propter finem; atque adeò, si quid à Deo propter semetipsum est volitum, ut medium propter finem, illud oportet esse creaturam in esse existentiae.

Scilicet creatura actus habet.

Et de hoc loquuntur Theologi, quando ajunt, Deum velle alia à se propter seipsum, tamquam media propter finem: nam Deus, volendo suas proprietates, & creaturas in esse essentiae, non dicitur simpliciter velle aliquid aliud à se, sed solum volendo creaturas in esse existentiae; de quibus proinde rectè dixerunt DD. Deum velle alia à se propter seipsum, tamquam media propter finem.

10. Quia tamen suo modo, nempe secundum quid, distinguuntur proprietates divinarum ab essentia divina, & suo modo, secundum quid, habent esse creaturæ in esse essentiae, & hæc ratione spectant ad secundarium divinæ voluntatis objectum; non solum ostendendum est, divinam essentiam sub ratione finis; sed etiam absolute esse primum divinæ voluntatis objectum movens ad volitionem omnium objectorum secundariorum, qualecumque habeant esse, præter essentiam divinam. Hucusque præfatus Auctor.

11. Id autem ostenditur ex dictis Disp. præced. Sect. 3. Conclus. 1. ubi de objecto primario

intellectus divini: quia sicut esse objectum motivum ad intellectionem aliorum, est perfectio sine imperfectione, & ideo tribuenda est objecto infinito simpliciter, quod est essentia divina, estque eidem tribuenda modo infinito, seu absque limitatione ad certa objecta secundaria; ita esse objectum motivum ad volitionem aliorum omnium, absque limitatione ad certa objecta secundaria, est perfectio sine imperfectione; & ideo eidem objecto infinito tribuenda.

Sed, dicit aliquis; hoc est, quod queritur, an sit perfectio sine imperfectione; & ideo probatum oportuit, non suppositum. Respondeo: Loco sup. citato ostensum est, unum esse movere posse ad cognitionem alterius; & de volitione est par ratio, & non paucioribus exemplis de volitione, quam de cognitione ostendi potest, unum objectum esse ita motivum potentiae ad ipsum, ut simul eo ipso sit ratio terminationis ad alterum; ut in intentione finis, in amore amicitiae, & concupiscentiae manifestum est: nam finis est ratio volendi ipsum directe, & ratio volendi media indirectè, bonitas amici est ratio volendi ipsum propter se, & concupiscentiae illi alia bona.

Et verò quæ imperfectio in eo, quod voluntas ab uno ente moveatur, ad volendum aliud ens? Nullam video. Nam, quod Aliqui dicunt; si essentia divina esset divinæ voluntati ratio volendi alia, esset ratio volendi alia sub ratione finis aliorum, jam negavimus, & iterum negamus, asserentes, essentiam divinam non movere voluntatem divinam ad volendum proprietates, & creaturas in esse essentiae, tamquam media propter finem, sed absolute sub ratione talis essentiae; scilicet objecti infiniti, eo modo, quo movet talis essentia intellectum ad cognitionem aliorum quorumcumque.

Nec tantum sic movet ad volendum proprietates, & creaturas in esse essentiae; sed etiam ad volendum creaturas in esse existentiae, ita ut, si per impossibile non esset causa finalis earum, adhuc moveret voluntatem: sicut, etsi per impossibile, essentia non esset causa efficiens aliorum entium, adhuc moveret intellectum ad cognitionem eorum, ut patet ex dictis præced. Disp. Sect. 4. Conclus. 5. Hæc enim motio est perfectio simpliciter, & ideo Deo tribuenda. Interim non sic tantum movet Deum ad volendum creaturas actuales; sed etiam ad volendum eas propter seipsum, ut finem; nam & talis motio est perfectio sine imperfectione, supposito, quod Deus sit finis ultimus creaturæ actualis; non enim vult creaturas propter seipsum, tamquam propter finem sui, sed tamquam propter finem ipsarum, ut rectè Scotus sup.

Exseribo ejus verba: *Ratio finis* (inquit ille) *non est proprie ratio fruibilis; sed ratio illius boni absoluti, cui convenit ratio finis. Licet est finis, igitur Deus non sit finis sui, tamen respectu voluntatis suæ est illud objectum, cui nata est com-* petere

petere ratio finis, quia est summum bonum: non tamen potest sibi competere ratio finis respectu sui: sicut nec respectu sui est finis, sed respectu omnium finibili-
um, quia sunt bona ordinabilia ad aliud.

16. *Quomodo Deus dicitur agere propter finem; & etiam, quod superioris agentis est superior finis. Responsio: respectu nullius &c. ut sup. Dei igitur ineffabilis nihil est causa finalis: sed illud primum dictum vulgatum debet intelligi, quod agit propter finem effectus, non propter finem sui, quia non est agens sui. Similiter secundum dictum debet intelligi de fine effectus; quia agens superior ordinat non se, sed effectum ad finem universaliorem, vel superiorem: & ita ille finis superior est agens, non ut finis eius; sed ad quem ordinat illud, quod agit. Unde nullam hoc importat dependentiam Dei à seipso, ut sic dicam, sed solum dependentiam creaturarum à Deo.*

17. *Igitur rectè dici potest, Deum esse finem cui creaturæ actualis; non (inquit Smif. sup. n. 24.) quia aliquam perfectionem accipiat à creatura actuali; sed ratione honoris, quem accipit à creatura actuali, qui est quoddam extrinsecum Dei bonum: quemadmodum etiam in rebus humanis, honores, divitiæ, & possessiones rerum, externa hominis bona censentur, etiam si nullam in homine ponant physicam perfectionem. Quo exemplo pater, non semper finem cui, adæquatè spectatum, consistere in aliquo physico; sed quandoque partim in physico, partim in morali: quia homines agunt propter honores, & divitiis sibi acquirendas; & que hoc complexum ex physico, & morali, nempe homo honoratus, & dives, finis cui multarum actionum humanarum.*

18. *Atque hoc quidem absque fictione vel errore, etiam à sapientibus fieri potest, per se loquendo; nec est necesse, quod agant propter actum honorantis, quatenus physice est in honorante, nec propter denominationem honorari physice spectatam; sed agunt, propter illam moraliter consideratam, quatenus est quædam acquisitio, ac possessio alieni testimonii de excellentia honorati: estque idem de dominio, & possessione divitiarum; quia non ob illas, ut sic; sed propter illas ut morali potestate possidendas, & occupandas, homines agunt.*

19. *Et licet illa moralitas sit reverà quoddam ens rationis, juxta descriptionem entis rationis à nobis traditam Disp. præced. bene potest tale ens rationis pertinere ad constituendum finem cui. Sic enim propter remissionem peccati voluit Deus, Verbum divinum venire in carne passibili, & ob eundem finem Sacramenta instituire, ac peccatores suâ præveniente gratiâ ad penitentiam vocare; & tamen remissio peccati, formaliter & præcisè, est solum quid morale, licet de factò, non fiat sine reali & physica peccatoris mutatione; & ita homo, ut justificandus à peccato, est quidam finis cui istorum mediolorum divinarum, partim ex physico, partim ex morali constans.*

Similiter Ordinationis Sacramentum voluit Deus adhiberi ad dandam potestatem ministerii sacri in Ecclesia, quæ potestas solum quid morale est; quia licet Ordinato realis character imprimatur, ille non est ipsa potestas Ordinis, sed signum ejus: & innumera similia exempla, in quibus apparet, Deum operari sæpè propter finem moralem, excogitari possunt. Hucusque Theod. Sic ergo Deus consideratus cum ente illo morali, scilicet Deus honoratus, est sufficiens causa finalis creaturæ actualis; maxime cum causalitas finis non sit motio realis & physica, sed moralis solum & metaphorica; unde cum non solum ens reale, sed etiam morale sub cognitionem eadat, sitque in eo sua appetibilitas, bene potest ad finem cui pertinere, si sit appetibile propter se, seu aliquid quasi ejus, quod est appetibile propter se.

Sed enim, dicit aliquis; quomodo Deus honoratur à creatura actuali, maxime intellectu destituta, cum honor sit testimonium excellentiæ, & testari excellentiam alterius non conveniat, nisi intellectuali substantiæ? Respondet Smif. sup. num. 26. Unaquæque creatura in suo ordine honorat creatorem suum, intellectualis formaliter, non intellectualis verò objectivè (ut sic dicam) quatenus intellectualis, etiam ex non intellectuali cognoscit excellentiam creatoris, & tali recognitione dat testimonium excellentiæ creatori suo; & hoc sensu Psalm. 18. dicitur cæli enarrare gloriam Dei, & Psalm. 148. & Dan. 3. invitantur omnia opera Domini, ad benedicendum Dominum: quo ipso nihil aliud optat Scriptura, quam ut omnia opera Domini nobis sint occasio ad benedicendum Dominum. Ita Theodorus.

Objicitur denique: Si Deus vult esse creaturas propter essentiam suam, tanquam media propter finem; vel simul est in Deo illius intentio cum electione mediolorum, vel prior est intentio electione; neutrum intelligi aut explicari potest. Respondetur in primis, Deum non prius, secundum rem; & actu realiter distincto, sed unico actu simplicissimo intendere finem, & eligere media. Deinde dicendum; illum actum prioritate causalitatis secundum rationem prius terminari ad finem, quam ad media. Sicut dum homo unico actu vult finem, & media, ille actus prius ratione terminatur ad finem, quam ad media, saltem prioritate causalitatis, quæ in hoc consistit, quod terminatio illius actus ad finem, est ratio, cur idem terminetur ad media. Sic ergo in Deo, terminatio illius simplicissimi actus ad finem, id est, ad suam essentiam, est ratio, cur idem terminetur ad media, scilicet ad creaturas in esse existentia.

Sed numquid ideo actus hic confusus est, aut saltem non comprehensivus? Minime, sed solum adæquata ratio illius actus distinguitur in varias rationes inadæquatas & præcisas, quæ illi conveniant, quatenus præcisè ad hoc, aut illud

20. *Particulariter in Sacramento Ordinationis.*

Deus honoratus est causa finalis creaturæ actualis.

21. *Quomodo Deus honoratur à creatura actuali. Respondetur ex Smif.*

22. *Objectio.*

Solutio.

Declaratur à simili qualiter Deus unico actu vult media propter finem.

23. *Hic actus non est confusus.*

illud objectum terminatur : nam implicat in terminis, dicere, quod ut terminatur ad objectum absolute independens ab altero objecto, etiam terminetur ad alterum. Et ita (inquit Smil. sup. num. 39.) quia omnis finis volutus à Deo, absolute est independens à mediis; volutio divina ad illum ut sic terminata, non necessariò ad media terminatur; nec est intentio pressè dicta, id est, volutio finis sub ratione finis, sed absoluta volutio ejus, quod est finis, quæ potest largè intentio nominari: si tamen de factò finis sit obtinendus per media, volutio divina ob suam comprehensivam perfectionem etiam terminatur (licet alià terminatione secundum rationem) ad media, quibus re ipsà consequendus est finis; & sic habet rationem intentionis pressè sumptæ, vel electionis; intentionis quatenus directè terminatur ad finem, sub ratione finis; electionis verò, quatenus directè ad media terminatur. Sic ille, apud quem plura de hac materia reperies à n. 27. usque ad 40.

Jam dicta nobis sufficiunt, & omnibus sufficere debent, ut dicant & sentiant, essentiam divinam, sicut est primarium objectum, etiam primitate virtutis intellectus divini, eadem ratione esse objectum primarium, etiam primitate virtutis, voluntatis divinæ. Cætera quæ spectant ad objectum primarium, aut etiam secundarium, de his, inquam, in sequentibus latius. In primis dico:

CONCLUSIO II.

Amat Deus seipsum liberè libertate essentiali, non contingentie.

Deum seipsum diligere, extra controversiã est; jam enim ostendimus Conclu. præced. essentiam divinam esse primarium voluntatis objectum; ergo voluntas in illam tendit, non per actum odii, cum sit summum bonum; igitur per actum amoris. Sola ergo controversia est; an diligat necessariò & naturaliter; an verò necessariò & liberè. Quod autem necessariò diligat, tam quoad specificationem, quam quoad exercitiũ, est concors sententia Theologorũ. Docet Scotus Quodl. 16. n. 2. ibi: De primo dico, quod in actu voluntatis divina est necessitas simpliciter, & hoc tam in actu diligendi se, quam in actu spirandi Amorem procedentem, scilicet Spiritum Sanctum:

Hoc sic patet: Quia Deus necessariò est beatus; igitur necessariò videt, & diligit objectum beatificũ, scilicet Spiritum Sanctum est Deus, & per consequens summè necessarius in essendo: igitur cum accipiat esse procedendo, actus ille, quo procedit, est simpliciter necessarius. Vtraq; autem Conclusio probatur propter quid, sic: Voluntas infinita ad objectum perfectissimũ se habet modo perfectissimo se habendi: voluntas divina est hujusmodi; igitur ad summum diligibile se habet modo perfectissimo, quo possibile est, aliquam voluntatem se habere ad ipsum; sed hoc non esset, nisi ipsum necessariò, & actu adæquato diligeret, & etiam Amo-

rem ejus adæquatum spiraret; quia si aliquid istorum deficeret, posset sine contradictione intelligi, aliquam voluntatem perfectiori modo se habere ad objectum: quia ille modus posset intelligi perfectior, & ille modus non includit contradictionem: quia non est contradictio, quod voluntas infinita habeat actum infinitum circa objectum infinitum, & per consequens actum necessarium, & etiam necessariò; quia si posset non habere talem actum circa tale objectum, posset carere summã perfectione. Similiter, si Amor adæquatus objecti est spirabilis, ut credimus, maxime competit voluntati infinitæ, esse principium spirandi illum. Hucusque Doct. Subr.

Aliter probat hanc doctrinam S. Thom. 1. part. qu. 19. a. 3. in corp. ibi: Voluntas divina necessaria habitudinem habet ad bonitatem suam, quæ est proprium ejus objectum. Unde bonitatem suam esse, Deus ex necessitate vult, sicut & voluntas nostra ex necessitate vult beatitudinem. Sicut & qualibet alia potentia necessariam habitudinem habet ad proprium & principale objectum, ut visus ad colorem; quia de sui ratione est, ut in illud tendat. Sed hæc ratio (inquit Felix sup. cap. 2. diffie. 1. num. 2.) solum probat necessitatem quoad specificationem, non quoad exercitiũ, ut patet in exemplo adducto; nam beatitudo, secundum ipsum, solum est necessaria quoad specificationem. Alii dicunt, hanc rationem utrumque probare, quia existimant S. Doctorem docuisse, non dari actum primum ad volitionem & intellectionem; ac per consequens Deum necessariò habere aliquod exercitiũ circa suam bonitatem; & cum non possit esse odium, erit necessariò amor. Sed hoc fundamentum est falsum, ut patet ex dictis Sect. præced. Concluf. 1.

Sufficiat nobis ratio Scoti, quam sic breviter proponit Felix sup. num. 3. Amare (inquit) infinitum bonum, est summa perfectio, cum sit beatitudo formalis formaliter, vel complementum beatitudinis formalis: ergo si voluntas amans fuerit infinite perfecta, ut est voluntas Dei, nullo modo poterit carere tali perfectione; aliàs careret infinitã perfectione; ergo necessariò, etiam quoad exercitiũ, tendit in tale objectum.

Propter quod Scotus in 1. Dist. 10. s. Contra istud, lit. G. ad amorem necessarium quoad exercitiũ petit infinitatem tam ex parte objecti, quam ex parte potentie; & ita Deus non amat necessariò creaturas defectu infinitatis objecti; nec creatura beata amat necessariò quoad exercitiũ Deum, defectu infinitatis potentie. Sic ille. Hæc sunt verba Scoti sup. num. 11. Itaque dico, quod necessitas hujus productionis Amoris adæquati (puta Spiritus Sancti) sicut & necessitatis dilectionis (essentialis) quæ formaliter habens voluntatem diligit, est ex infinitate voluntatis, & ex infinitate bonitatis objecti: quia neutrum sine altero sufficit ad necessitatem. Ista autem duo sufficiunt hoc modo; quia voluntas infinita non potest non esse recta; nec potest non esse in actu recto; quia tunc esset potentialis; igitur necessariò est in actu recto;

An volutio finis in Deo sit intentio pressè sumpta. Smil. ing.

24. Conclusio finis.

25. Deus seipsum diligit.

Idque necessariò. Scotus.

26. Probatio necessitatis. Scoti.

Alia probatio propter quid, ex ood.